

Z p r á v a
o činnosti Městské knihovny ve Svitavách
za rok 2006

Zpracovala: M. Vacková, ředitelka MěK ve Svitavách

Městská knihovna ve Svitavách je příspěvkovou organizací Města Svitavy od 1.ledna 2003. V souladu se zřizovací listinou byl vypracován knihovní řád, který upravuje práva a povinnosti knihovny a jejích uživatelů. *Knihovní řád* je vyvěšen v knihovně i na webových stránkách knihovny www.booksy.cz, přílohou je *Ceník služeb*.

Úloha a cíle knihovny

Městská knihovna ve Svitavách je dle zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) základní knihovnou s univerzálním fondem. Plní funkci městské knihovny s působností na území města Svitavy a je pověřena Krajskou knihovnou v Pardubicích výkonem regionálních funkcí pro 113 knihoven na území okresu Svitavy.

Knihovna shromažďuje knihovní fond a zpřístupňuje kulturní hodnoty a informace v nich obsažené bez omezení ve smyslu jazykovém, náboženském, etnickém, ekonomickém, vzdělanostním či věkovém. Poskytuje výpůjční, bibliografické a informační služby, pořádá kulturní a výchovné akce, zajišťuje další doplňkové služby s cílem napomáhat vytváření infrastruktury pro oblast vzdělávání, zpřístupňování informací z oblasti veřejné správy, informací na podporu podnikání, aktivního využívání volného času. Zprostředkovává, zpřístupňuje a uchovává výsledky lidského poznání a kulturního dědictví.

V současné době se zvyšuje zájem o elektronické informační zdroje. Uživatelé a návštěvníci knihovny využívají zdrojů na internetu a hledají potřebné informace či sekundární prameny ve volně přístupných i předplacených databázích.

Městská knihovna ve Svitavách je místem veřejně přístupného Internetu.

Knihovní fondy

V roce 2006 bylo nakoupeno a zpracováno 6.167 knihovních jednotek, celkový stav fondu vykazuje k 31.12. 2006 celkem 107.124 knih, brožur, audiovizuálních dokumentů a naučných CD-ROMů. Základním kritériem při akvizici dokumentů je struktura čtenářů, zaměření středních škol ve městě a regionální hledisko. Reagujeme také na požadavky uživatelů knihovny a snažíme se získat i knihy dříve vydané, pokud je musíme častěji objednávat z jiných knihoven meziknihovní výpůjční službou.

V tomto roce jsme zahájili nákup hudebních nosičů do plánovaného hudebního oddělení. V Knihovně Jiřího Mahena v Brně, kde tyto služby poskytují již řadu let, jsme se informovali o využívání hudebních CD, zastoupení jednotlivých žánrů a pravidlech jejich půjčování. Abychom znali praktické zkušenosti i z měst srovnatelných s naším, navštívili jsme ještě několik dalších knihoven (Uherské Hradiště, Kroměříž a Vyškov).

Fond regionální literatury je doplňován o díla mající vztah ke svitavskému regionu a o zajímavé práce studentů svitavských škol. Celkový počet svazků regionální literatury vykazuje ke konci roku 499 publikací.

MĚK ve Svitavách v současné době odebírá 114 titulů novin a časopisů. Seznam odebíraných titulů je zveřejněn v katalogu knihovny a dostupný na internetových stránkách www.booksy.cz. Koncem roku analyzujeme využívání jednotlivých titulů periodik a upřesňujeme jejich odběr.

Průběžně je prováděna aktualizace fondů, vyřazování zastaralé naučné literatury a opotřebovaných knih. Letos jsme se zaměřili na fond ve skladu, přehodnocujeme využitelnost uložených knih, ověřujeme ve výpůjčním protokolu, zda byly v posledních letech žádány a u naučné literatury podle tematických skupin kontrolujeme, zda není již dost novějších adekvátních náhrad za starší opotřebované publikace.

Jako náhradu za ztracené publikace požadujeme od čtenářů koupi stejného titulu téhož nebo novějšího vydání. Pokud již nelze knihu sehnat, zaplatí hříšník cenu knihy a poplatek za zpracování. Knihovní zákon č. 257/2001 Sb. nám ukládá provádět každých 5 let revizi knihovního fondu. Poslední revize proběhla v srpnu 2004 a další je plánována až na rok 2007 (před stěhováním knihovny do nových prostor). Osvědčilo se nám provádění revizí v kratších intervalech (3 roky). Díky využívání čárových kódů knih a revizního modulu v našem automatizovaném knihovním systému si revize vyžádá uzavření knihovny daleko kratší, než tomu bylo dříve.

Katalog knihovny je přístupný na webových stránkách knihovny (www.booksy.cz) a umožňuje vyhledávání a rezervaci žádaných titulů z domova či zaměstnání, po zadání hesla umožňuje také kontrolu vlastních výpůjček čtenářů. Záznamy o jednotlivých dokumentech posíláme do souborného katalogu uživatelů knihovního systému LANius a Clavius (SKAT), který usnadňuje práci katalogizátorů a využívá se jako informačně-lokační údaj pro meziknihovní výpůjční službu.

Ukazatele o stavu knihovního fondu

• naučná literatura z celkového počtu	29,6 %
• beletrie z celkového počtu	69,1 %
• ostatní dokumenty (zvukové a elektronické)	1,3 %
• obrat knihovního fondu	1,6 x

Čtenáři a návštěvníci knihovny

Knihovnu pravidelně navštěvuje 3 288 čtenářů (což je 19,1 % z počtu svitavských obyvatel), z toho 978 dětí do 15 let (o 133 dětí více než v roce 2006). Celkový počet návštěvníků knihovny za uvedené období je 46.607. Toto číslo nezahrnuje uživatele Internetu, zájemce o kopírování a účastníky exkurzí.

Složení čtenářů podle věku:	do 15 let	19,06 %
	16 – 19 let	11,66 %
	20 – 29 let	19,18 %
	30 – 39 let	17,01 %
	40 – 49 let	9,89 %
	50 – 59 let	9,11 %
	60 – 69 let	7,40 %
	70 – 79 let	5,18 %
	nad 80 let	1,51 %

Nejmladší čtenář má 2 roky, nejstarší 96 let.

Zajímavé je i rozdělení čtenářů **podle pohlaví:**

ženy	68,95 %
muži	31,05 %

(20,28 % čtenářů jsou studenti, 18,05 % žáci základních škol, 12,71 % úředníci a státní zaměstnanci, 12,54 % důchodci, 6,61 % dělníci, 4,86 % zaměstnanci obchodu a služeb, 4,68 % pedagogičtí pracovníci, 3,76 % ženy v domácnosti, 4,22 % zaměstnanci zdravotnictví, 2,51 % nezaměstnaní a 9,78 % ostatní).

Služby knihovny

Veřejné knihovnické a informační služby, které knihovna nabízí, jsou uvedeny v knihovním řádu.

Patří sem:

- půjčování knih a jiných materiálů mimo knihovnu,
- prezenční půjčování (z příruční a regionální knihovny, nejnovější čísla periodik,...),
- informační služby s využitím tištěných a elektronických médií,
- poradenské služby čtenářům včetně rezervací,
- proškolení ve využívání přístupných databází,
- meziknihovní výpůjční služba,
- služby pro slabozraké a nevidomé,
- organizování programů a akcí,
- kopírování.

Základní výpůjční a informační služby jsou poskytované ze zákona zdarma. Jedná se především o absenční a prezenční půjčování knih, periodik, zvukových dokumentů pro slabozraké a nevidomé a meziknihovní výpůjční službu.

Pracovnice půjčoven poskytují informace faktografického a bibliografického charakteru, informace o dostupnosti fondů, umožňují přístup k elektronickým databázím, pomáhají vyhledávat informace na internetu. Je možné dohodnout i individuální konzultace k využívání konkrétních databází přístupných v knihovně.

Nadstandardní služby jsou placené (využívání internetu, kopírování, ukládání informací na elektronická média).

Výpůjční doba:

Oddělení pro dospělé	pondělí – středa čtvrtek pátek sobota	9 – 17 hod. zavřeno 9 – 17 hod. 9 – 11 hod.
Dětské oddělení	pondělí – středa čtvrtek pátek	13 – 17 hod. zavřeno 13 – 17 hod.

1) Výpůjční služby

Výpůjční služby jsou hlavní činností knihovny. Čtenáři si v roce 2006 půjčili 169.594 dokumentů a to:

dospělí	naučná literatura	58.998
	beletrie	86.824
	ostatní dokumenty	610
děti	naučná literatura	5.591
	beletrie	17.431
	ostatní dokumenty	140

Z tohoto počtu bylo 26.178 exemplářů novin a časopisů, přičemž prezenční výpůjčky neevidujeme. Mimo knihovnu se půjčují pouze starší periodika, nejnovější výtisky jsou určeny k prezenčnímu využití.

Bylo vyřízeno 2.515 rezervací na dokumenty, některé při osobní návštěvě knihovny, jiné pomocí dálkového přístupu do katalogu knihovny. Upozornění na rezervované tituly zasíláme buď poštou nebo automaticky na e-mail čtenáře – pokud nám nahlásí svou adresu. Tato služba je za poplatek.

Ukazatele výpůjček:

- počet výpůjček na 1 obyvatele 9.85 výpůjček
- počet výpůjček na 1 čtenáře za 1 rok 51.58 svazků
- počet výpůjček na 1 svazek, tj. obrat fondu 1,6 výpůjček

2) Meziknihovní výpůjční služba (MVS, MMVS)

Pokud nemá knihovna některou knihu či článek ve svém fondu, objednááme ji čtenáři prostřednictvím meziknihovní výpůjční služby z jiných knihoven na území ČR, případně z jiných zemí. Tato služba se vlivem elektronické komunikace velice zrychlila, někdy máme požadovaný článek během několika hodin, objednanou knihu již druhý den. Za uvedené období bylo pro naše čtenáře vyřízeno 729 požadavků. Mezinárodní výpůjčky letos nebyly evidovány. Z našeho fondu jsme půjčili kooperujícím knihovnám celkem 289 publikací.

Vnitrostátní MVS je bezplatná, čtenář přispívá pouze na poštovné ve výši 40,-- Kč. Výpůjčky ze zahraničí se platí. Výše poplatku se pohybuje od 200,-- do 400,-- Kč za každý zajištěný titul, záleží na zemi, ze které jsou požadovány. Zájemce na tuto skutečnost předem upozorňujeme.

3) Kopírovací služby

Placenou službou je kopírování dokumentů. Přednost má kopírování z vlastních materiálů knihovny pro naše čtenáře, poskytujeme ovšem tyto služby i široké veřejnosti. Ceník služeb je zveřejněn v knihovně i na internetových stránkách knihovny.

4) Informační služby

Informační služby v dnešní době reprezentují stále větší procento fondu pracovní doby. S rozvojem internetu a elektronických zdrojů se zvyšuje možnost kvalitnějšího uspokojování informačních požadavků našich uživatelů. Knihovna zpřístupňuje vedle tradičních dokumentů i elektronické zdroje informací (ČTK, ANOPRESS, PROFIDATA, ASPI,...). Tyto služby se neevidují v žádných statistikách, přestože pracovníkům zaberou spoustu času.

Vytváříme databázi „Regionální osobnosti“, která v současné době obsahuje 792 záznamů o významných osobnostech, které měli vztah k našemu regionu. Hledání v této databázi je možné z různých hledisek (jméno, instituce, obor, místo působení, rok narození či úmrtí) a je dostupná na webových stránkách knihovny. Databáze je průběžně doplňována excerpcí regionálního tisku a dalších dostupných zdrojů.

5) Služby pro slabozraké a nevidomé

Speciální službou pro handicapované spoluobčany je půjčování zvukových nosičů s nahrávkami nejrůznějších literárních děl a přístup na internet pomocí speciálních programů, které převádí písmo do zvukové podoby. Občanů se zrakovým postižením přibývá a o tuto bezplatnou službu je zájem. Stačí potvrzení od lékaře nebo pobočky organizace SONS. V uvedeném období bylo zrakově postiženým půjčeno 452 dokumentů.

6) Služby pro nezaměstnané

Po dohodě s Úřadem práce a vedoucí odboru sociálních věcí a zdravotnictví MěÚ umožňujeme nezaměstnaným vyhledávat pracovní místa na internetu v knihovně zdarma. Podmínkou je předložení průkazu uchazeče o zaměstnání nebo potvrzení odboru sociálních věcí. O tuto službu se zájem zvyšuje.

7) Internet

Knihovna je napojena na lokální internetovou síť SYNET. Strukturovaná kabeláž umožňuje kvalitní přenos dat v síti. Připojeno je všech 21 počítačů. Internet slouží jak

uživatelům knihovny, kteří mají k dispozici celkem 10 PC (7 v oddělení pro dospělé čtenáře, 3 v dětském oddělení), tak knihovnicím při jejich každodenní práci.

Přístup na internet je placená služba, pouze děti ji mohou využívat bezplatně.

Kulturně-výchovná činnost

Kulturně-výchovná činnost je zaměřena především na děti z mateřských, základních, učňovských a středních škol. Snažíme se vzbudit zájem o literaturu v dětech již od raného věku, pak je pravděpodobné, že budou využívat služeb knihovny jako zdroje osobního rozvoje po celý život.

Ve sledovaném období uspořádaly pracovnice dětského oddělení

- 15 soutěží pro děti různých věkových kategorií (již tradičně „Kvíz moudré sovy“, „Prázdninový detektiv, literární soutěže pro ZŠ a Speciální školu,...“),
- 3 pořady pro školy: „Aprílová škola Jiřího Žáčka“ (2x) a „Pražské pověsti „ v podání Divadla Evy Hruškové,
- celostátní akce „Noc s Andersenem“ se koná v posledních letech i u nás, připravený program obohatilo vystoupení dětí ze ZŠ ve Svitavách-Lánech,
- účast v celostátní soutěži „Rosteme s knihou“

Někteří učitelé českého jazyka využívají formu kolektivního půjčování knih. V rámci výuky navštěvují knihovnu, ukazují děti nové knížky a doporučují jim tituly, které by si měly přečíst.

Lekce knihovnicko-informační výchovy připravují pracovnice dětského oddělení i oddělení pro dospělé čtenáře. Exkurze v oddělení pro dospělé jsou určeny studentům středních a učňovských škol a jsou zaměřeny na vyhledávání odborných informací a orientaci ve fondu knihovny. Za sledované období této možnosti využilo 6 tříd středních škol (většinou první ročníky), v dětském oddělení 29 tříd (kromě svitavských škol i žáci z Hradce nad Svitavou). Exkurzi absolvovali i noví studenti Univerzity třetího věku.

Pro veřejnost jsme připravili v rámci „Března – měsíce Internetu“ školení „Internet pro seniory“ a zapojili jsme se do celostátní akce „Na úřad přes internet“ (informace o důležitých internetových adresách institucí regionálního charakteru). Další přednáškou byla „Astrologie v denním životě“ astrologa Milana Gelnara.

Program oslav 750. výročí první zmínky o založení města Svitavy byl tak bohatý, že jsme od některých dalších plánovaných akcí upustili.

K výročí založení města vydala Městská knihovna ve Svitavách publikaci „**Svitavy – město v pohybu**“, která kromě úvodního textu městského historika s informacemi o Svitavách (byl přeložen i do německého jazyka) obsahovala 352 černobílých fotografií svitavského kroužku amatérských fotografů pod vedením profesionálního fotografa Miroslava Hucka.

Pomáhali jsme s vyhodnocením literární soutěže „Žiji ve městě...“, jejíž organizace se ujalo svitavské gymnázium.

Pracovnice knihovny pomáhaly při letních slavnostech a vánočním jarmarku.

Regionální funkce

Městská knihovna ve Svitavách je pověřena Krajskou knihovnou v Pardubicích výkonem regionálních funkcí v okrese Svitavy. Veškeré činnosti s tím související jsou hrazeny z dotace Ministerstva kultury ČR (v roce 2006 to byla částka 1.806 tis. Kč). Jedná se zejména o tyto

- nákup, zpracování a tvorba výměnných souborů pro obecní knihovny,
- revize a aktualizace knihovnických fondů,
- poradenská a konzultační činnost,
- vzdělávání knihovníků, semináře,
- statistické výkaznictví,
- pomoc s projekty, jejich realizací a zaváděním automatizace v knihovnách.

V knihovně je pro tuto práci vyčleněn pouze 1 pracovní úvazek a pracovníce by nemohla všechny tyto činnosti zajišťovat sama, proto si objednáváme některé služby u dalších větších knihoven v regionu. MěK ve Svitavách obsluhuje 23 knihoven obvodu Svitavy a pobočku ve Svitavách - Lačnově, zpracovává celookresní statistiku za 113 knihoven. Ve sledovaném období bylo nakoupeno a zpracováno 1.427 knih do výměnného fondu, distribuováno 89 výměnných souborů s 4.322 svazky obecním knihovnám, zrevidován a zaktualizován knihovní fond ve 3 knihovnách (Banín, Lavičné a Radiměř, celkem 6.839 svazků), pomáhali jsme s ukládáním záznamů naučné literatury v knihovně ve Vítějevesi, poskytovali jsme odborné konzultace (celkem 21) a pomáhali jsme se zpracováním projektů v Březové nad Svitavou, Dětrichově, Chrastavci, Janově a Skleném.. Městské knihovně v Jevíčku jsme pomáhali s automatizací výpůjčního protokolu a jeho nastavením, zapracovávali jsme novou knihovnici v Opatově.

Zvýšenou péči jsme věnovali Městské knihovně v Poličce, kam nastoupil po výběrovém řízení nový ředitel, který nemá odborné knihovnické vzdělání. Vyžádal si několik konzultací o provozu knihovny, zpracování a ochraně fondů a výkonu regionálních funkcí.

Svolali jsme 4 porady pro knihovny, které nám pomáhají se zajišťováním regionálních služeb a pořádali cyklické školení pro dobrovolné knihovníky vesnických knihoven (základní obsluha PC, WORD, Internet a elektronická komunikace).

Ředitelka knihovny je členkou grantové komise Pardubického kraje, která přiděluje dotace na projekt internetizace knihoven. Knihovny připojené přes PIK Ministerstva informatiky ČR mohou získat na technické vybavení potřebné k připojení na internet.

Granty

V letošním roce jsme získali grant :

- 1) MK ČR – program „Knihovna 21.století“ 10 tis. Kč
výchovná a vzdělávací činnost
- 2) MK ČR – program VISK 8
využívání databáze České tiskové kanceláře a Anopressu v rámci konsorciálního přístupu pro přihlášené knihovny (příjemcem dotace je garant projektu Národní knihovna ČR –

hodnota přístupu do obou databází pro naši knihovnu je cca 15 tis. Kč ročně; čtvrtletně jsou vyhodnocovány statistiky využívání těchto databází podle IP adres jednotlivých knihoven a pokud nejsou v dostatečné míře využívány, knihovna je pro příští rok z konsorcia vyřazena)

Prezentace knihovny

Činnost knihovny a pořádané akce prezentujeme na vlastních webových stránkách, v regionálním tisku (Lucerna, Noviny Svitavska), kabelové televizi a rozhlasovém vysílání.

V červnovém čísle celostátního odborného časopisu *Čtenář* vyšel článek o výstavbě multifunkčního centra FABRIKA a stěhování Městské knihovny ve Svitavách do nových prostor v r. 2007.

Každý rok se zapojujeme do celostátní propagační akce „Týden knihoven“, „Březen – měsíc internetu“ a „Noc s Andersenem“.

Umístění knihovny

Knihovna je umístěna v budově Městského muzea a galerie. Soustavným doplňováním a uchováváním sbírkových předmětů muzea a nárůstem fondu knihovny jsou prostory naprosto nedostačující, ale tato situace se již brzy změní. Projekt „FABRIKA“ vyřeší prostorové problémy obou organizací. Sklady knihovny budou přímo v budově a čtenáři již nebudou muset čekat na dokumenty, které nejsou ve volném výběru.

Dalším přínosem bude zřízení samostatné studovny, oddělení pro mládež a hudebního oddělení, která jsou běžná v knihovnách našeho typu. Velikou výhodou je i možnost využívání sálů v nové budově pro vzdělávací a kulturní činnost.

Plán na rok 2007

Hlavní úkoly

Hlavním úkolem před stěhováním knihovny do nových prostor bude práce s knihovním fondem (samozřejmě bez omezení běžného provozu knihovny). Jde o velké množství dokumentů, jejichž aktualizace si ještě vyžádá spoustu práce. Starší knihy nejsou ještě přeznačeny potištěnými etiketami, mají již značně opotřebované obaly a některé skupiny v knihovním standardu „*Mezinárodní desetinné třídění*“ byly změněny či rozšířeny. Opravy se dělají jak na hřbetu knihy, tak v elektronickém katalogu. Navíc - starší záznamy při retrospektivní katalogizaci nebyly zpracovávány tak podrobně, jak jsou dnes a bude třeba (zejména u naučné literatury) doplnit všechny údaje a klíčová slova pro jejich snadnější vyhledávání.

Začátkem ledna jsme podali na MK ČR projekt o grant na přechod stávajícího knihovnického systému Clavius na vyšší verzi SQL, která umožňuje i připojení menších obsluhovaných knihoven regionálním systémem REKS, který vyvinula tatáž firma. Okolní knihovny s dobrovolnými knihovníky, se budou moci za minimální pořizovací náklady připojit do našeho systému přes webové rozhraní a vytvářet tak a využívat jednu společnou databázi v podstatě regionálního fondu. Další výhodou tohoto propojení je i snadné předávání záznamů o knihách ve výměnném souboru a zrychlení revize fondu obecních knihoven, se kterými jsme povinni pomáhat v rámci regionálních funkcí. Téměř všechny obecní knihovny již mají internet, takže postupné připojování by nemělo činit větší potíže. Zásadní význam zde má značkový server s odpovídajícími technickými parametry (je zahrnut v nákladech na projekt). V první etapě bychom chtěli napojit 5 obecních knihoven. Součástí podávaného projektu je i pořízení samoobslužného výpůjčního místa SelfChecku, který umožní uživatelům knihovny vracení a půjčování knih samostatně po načtení průkazu čtenáře. Přístroj umí i tiskové výstupy – seznam půjčených dokumentů a dalších důležitých údajů z výpůjčního procesu.

Bude nutné aktualizovat a rozšířit naše webové stránky, plánujeme vydání brožury o knihovně a jejich službách a připravíme propagační materiály nové knihovny.

Výpůjční doba

Výpůjční doba knihovny bude rozšířena o 11 hodin. Její rozvržení by mělo vypadat takto:

<u>Oddělení pro dospělé</u>	pondělí	12 – 18 hod.
	úterý až pátek	9 – 18 hod.
	sobota	9 – 12 hod.
<u>Dětské oddělení</u>	pondělí – pátek	13 – 18 hod.

(knihovna bude otevřena každý den, pondělní dopoledne si vyhradíme na porady, vzdělávání a další společné činnosti)

Regionální funkce

Výkon regionálních funkcí bude pokračovat i v roce 2007. Částka bude rozdělena podle počtu pracujících knihoven a obyvatel regionu. Výše dotace již byla schválena, pro okres Svitavy je to 1.764.500,-- Kč.

Rada Pardubického kraje přijala nová „Pravidla pro zajištění regionálních funkcí v Pardubickém kraji“, jejichž cílem je zajistit stejnou péči ve všech oblastech kraje. Příští rok bude zkušební (každý výkon je ohodnocen konkrétní částkou) a v průběhu druhého pololetí budeme vyhodnocovat dopady nového systému.

Spolupráce s ostatními institucemi

Při své činnosti budeme i nadále spolupracovat s ostatními institucemi ve městě a pomáhat při rozvoji vzdělávání a přístupu k informacím široké veřejnosti. Výhodné bude i umístění knihovny společně se Střediskem kulturních služeb v jedné budově a možnost využívání prostor k pořádání vzdělávacích akcí a besed.

Spolupráce mezi knihovnami je již tradiční a automatizované systémy jednotlivých institucí umožňují jejich účelné propojení a získávání tak většího objemu informací ze vzdálených zdrojů.

Své opodstatnění má i členství v konsorciu knihoven, které nám umožní využívat bezplatně faktografické a další odborné databáze a šetřit tak finanční prostředky z vlastního rozpočtu organizace.

Ve Svitavách 10. ledna 2007